

ישראל" אשר גם האוניברסיטה העברית מיוצגת בו.

באחד המחסנים הגדולים של אי. ג. פרבן באופנבך שעל נהר מאין רוכזו בדרך זו כשלוש מאות אלף ספרים יהודיים שנושאי מספריות צבוריות יהודיות וכן מבתים פרטיים בגרמניה ומחוצה לה. שרידי ספריות מפוארות של בני אולפנא ידועים גם עם ספרי המלומד היהודי והמשפחה היהודית מצאו דרכם למחסן אופנבך, זכר לחורבן יהדות גדולה, עשירת תרבות ודעת. בהתאם למקורות אלה הכיל מחסן אופנבך בתוכו ספרים מכל מקצועות היהדות, החל בספרות עתיקה וכלה בספרות חדשה ביותר. ספרי מקורות, ספרי מחקר, ספרי שירה ופיזס, ספרי תפילה, ספרי לימוד, ספרות יפה מודרנית, ספרות אידית, ספרות עתית, ועוד ועוד. גם ספרי יודאיקה בלועזית, בעיקר בגרמנית, נמצאו שם למכביר.

לשם מיוגו של אוסף ספרים גדול ובלתי שיטתי זה וחלוקתו לקיבוצי היהדות השונים נשלחו מטעם האירגונים היהודיים מומחים מאמריקה, מאנגליה ומארץ ישראל. כותב הטורים האלה ייצג את ספריות ישראל ובית הספרים הלאומי והאוניברסיטאי בראשן. חבר עובדים של 25 איש עמד לימינו בעבודה זו, רובם גרמנים ומיעוטם יהודים משארית הפליטה. שכר העובדים וכן שאר ההוצאות הכרוכות בסדור הספרים תחזרתם לידי היהודים, ובכללן הוצאות ההובלה עד הגבול הגרמני, על חשבון השלטונות הגרמניים. כך נמסרה ירושה רוחנית, אשר הטרגדיה האירי מה של קורות אחינו באירופה מרחפת עליה.

הנאצים לא הסתפקו בהשמדת היהודים אלא אף בקשו לתת למעשיהם ביסוס רעיוני. כמה וכמה פעולות נעשו על ידיהם בכיוון זה וביניהם תפס ענין הספרייה מקום חשוב. בדעתם היה לכונן ספרייה, "עולמית" גדולה למדעי היהדות. לספרייה זו — כך תארו לעצמם הנאצים — ינהרו כל שוחרי מדע היהדות בנוסח שונאי ישראל ולפתחה ישכים כל כחפש משען רוחני למשטמת היהדות וקניינה. אבני בנין לספרייה זו היו צריכים לשמש ספרי יהדות אירופה.

עוד בסוף שנת 1938, אחר אותו יום גובמר בר המר והנמחה, ניתן צו לרכוש את הספריות היהודיות הצבוריות והפרטיות במקומות ייכונו מסוימים. מומחים גרמנים טפלו בספרים, במיונם ובארגונם. בשיטה זו של ייכונו הספרים היהודיים השדודים המשיך הצבא הגרמני במסע כיבוש הבזק שלו במזרח אירופה ובמערבה. הספרים רוכזו לאלו היהודים ולרובותיהם בגרמניה ומחוצה לה. ביחד בצ'כוסלובקיה, שנחשבה בטוחה מפני הפצצות אמריקה ובריטניה. רכוש רוחני עצום נצטבר בדרך זו בידי הנאצים ולא לשוא ריבית התפארותם, שהספרייה היהודית שהם ייכונו תהיה הגדולה בעולם.

אחר מפת הגרמנים נפל חלק גדול מרובי ספרים אלה לידי צבאות הכיבוש האבריקניים. אחר מו"מ ארוך מצד אירגונים היהודיים הסכימו שלטונות הכיבוש האמריקניים למסור בתנאים מסוימים את הספרים בעלי תוכן יהודי לידי גוף יהודי מוסמך לייצר לשם כך, למוסד, תקומה לתרבות

לפקדון המוסדות הרוחניים של יהדות העור-
לם, שבהם האוניברסיטה שלנו תופסת מקום
נכבד.

רבבות ספרים הגיעו כבר ארצה והוחסנו
במחסנים הארעיים של בית הספרים. עוד
אלפי ספרים נמצאים בדרך ועומדים להגיע
הנה בקרוב. מאות ארגזים שהגיעו בחדשים
האחרונים נפתחו כבר והספרים שבתוכם
הוצאו וסודרו באצטבאות שכווננו במיוחד
בבנין האחים דוד שברחוב המלך ג'ורג'.
ועד שלא יסודרו הספרים כולם וימוינו למק-
צועותיהם לא תהיה התמונה בהירה כל צר-
כה. אולם אף בשלב הנוכחי אפשר לציין

שהספרים שהובאו מגרמניה יביאו תועלת
גדולה לא רק לבית הספרים של האוניבר-
סיטה ולספריות הסימנריונים שלה בלבד,
אלא גם לחלק ניכר של שאר הספריות בארץ.
בדעת האוניברסיטה לכוונן ועדה צבורית
מיעצת שתעמוד לימינה בחלוקת הספרים
שיופרשו לצרכי הספריות שמחוץ לתחום
האוניברסיטה. מצוקת הספרים שהחריפה
במיוחד עם ניתוקנו מהר הצופים תמצא בספ-
רי אופנבך הקלה של ממש במדה שהדבר
נוגע לשטח מדעי היהדות.

ש. שונמי

(ידיעות האוניברסיטה העברית).